

EVIDENSBASERAD PRAKTIK INOM SOCIALTJÄNSTEN

Regionalt utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning

DELRAPPORT OM ARBETET I LÄN/REGIONER 2013

Innehåll

Om utvecklingsarbetet	4
Fördelning av ansökningar	4
Länens arbete under 2013	5
Inventering av behov och pågående arbete.....	5
Nätverk	6
Samarbete.....	6
Planering	7
Aktiviteter.....	7
Barn och unga	7
Brukarmedverkan	8
Systematisk uppföljning	9
Hur arbetet har införlivats i de regionala stödstrukturerna	11
Hur arbetet har bemannats	13
Nationell samordning.....	14

Om utvecklingsarbetet

Som ett led i att stödja socialtjänsten i arbetet med att utveckla detta verksamhetsområde gjordes 2012 en kartläggning i länen/regionerna över vilka utvecklingsbehov som finns. Målet var bland annat att få en nationell bild i form av en rapport av aktuella utvecklingsbehov, vilken skulle fungera som ett underlag för kommande överenskommelser mellan Socialdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Utifrån det som framkom i rapporten slöt Socialdepartementet och SKL en överenskommelse om en långsiktig satsning på utveckling av området.

År 2013 påbörjades därför ett utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning. Den övergripande målsättningen är att de regionala stödstrukturerna för kunskapsutveckling ska stödja utvecklingen av evidensbaserad praktik inom verksamhetsområdet.

Huvudmännen kunde ansöka hos SKL om medel för utvecklingsarbete inom ett eller flera av följande utvecklingsområden:

1. Förstärkt delaktighet och inflytande för barn och unga med funktionsnedsättning.
2. Förstärkt brukarmedverkan.
3. Initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning.

Fördelning av ansökningar

Alla 21 län/regioner har ansökt om medel.

Tio län har valt att utveckla alla tre områdena. Sex län har valt två områden och fem län kommer att koncentera sig på att utveckla ett område.

- Femton län arbetar med förstärkt delaktighet för barn och unga.
- Nitton län arbetar med förstärkt brukarmedverkan.
- Tretton län arbetar med systematisk uppföljning.

Länens arbete under 2013

Alla län har på olika sätt ägnat sig åt förberedelsearbete.

Flertalet län har arbetat med att informera om satsningen på olika sätt. Detta har skett främst genom besök i olika ledningsgrupper, arbetsgrupper, nätverk, brukarorganisationer och på arbetsplatser.

Inventering av behov och pågående arbete

Fördjupade och kompletterande inventeringar/kartläggningar har gjorts i 14 av länen. De har gått till på olika sätt och haft olika syften. I något län fanns tidigare inhämtade uppgifter att utgå ifrån. Länen har använt sig av traditionella enkäter, webbenkäter och fokusgrupper. I en del län har de utvecklingsansvariga rest runt och intervjuat och fört diskussioner med olika grupper, främst med medarbetare inom verksamhetsområdet men också med intresseorganisationer och olika grupper med brukarrepresentanter.

Kartläggningarna har i huvudsak syftat till att inventera verksamheternas behov och redan pågående arbete. Avsikten har exempelvis varit att kartlägga vad medarbetare har för kompetens eller behov av kompetensutveckling, hitta goda exempel på arbete som kan spridas eller inventering av vilka metoder/verktyg som används ute i verksamheterna.

I kartläggningarna framkom ett mycket stort behov av kompetensutvecklingsinsatser för medarbetare. Ett flertal län lyfter detta behov och betydelsen av professionella medarbetare för att tillägna sig ett evidensbaserat arbetssätt. Stora insatser avseende kompetensutveckling krävs för att bidra till verksamhetsutveckling med förstärkt inflytande för barn och unga, brukarmedverkan och ett systematiskt uppföljningsarbete.

Brukarmedverkan

Tolv av länen beskriver särskilt vikten av att ha brukare med i utvecklingsarbetet redan från början. Detta har bland annat skett genom att de har bjudits in till gemensamma inspirationsdagar, workshops, informationsmöten, dialogmöten och olika arbets- och referensgrupper. Samtal och diskussioner har skett med olika brukarorganisationer och brukarråd.

En aktuell fråga på detta område, som även har diskuterats i det nationella nätverket för utvecklingsledare, är hur brukare ska arvoderas i olika uppdrag. Frågeställningar kopplade till detta kräver vidare diskussioner och erfarenhetsutbyte.

Nätverk

Ett flertal nya nätverk har bildats både på kommun- och länsnivå, särskilt inom LSS-området¹. Vikten av att ha olika nätverk i form av dialogforum lyfts fram av flera län, och att nå ut med utvecklingssatsningen till dessa nätverk anses särskilt betydelsefullt.

Något län tar upp avsaknaden av nätverk och svårigheter med att bilda dem som ett problem. Geografiska faktorer som stora avstånd och delade uppdrag för chefer anges som stora hinder.

Samarbete

Mycket tid har också lagts på att identifiera olika samarbetsparter. Flera län nämner samverkan med andra utvecklingssatsningar, speciellt BoU-satsningen².

Några län tar upp samarbete med Vård- och omsorgscollegie, vilket är en samverkansform mellan arbetsgivare, fackförbund och utbildare som arbetar för att öka intresset för utbildningar och yrken inom vård och omsorg. Dessutom beskrivs Nationella kompetensrådet inom funktionshinder – ett nationellt nätverk som arbetar för samverkan och samordning av kompetensfrågor – som en viktig samarbetspart.

Något län nämner projektet Fritt val av hjälpmedel, verksamhetsområdet våld i nära relationer och skolan som samarbetspartners.

---

¹ LSS – Lagen om stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning

² Barn- och ungasatsningen sker inom ramen för satsningen på evidensbaserad praktik inom socialtjänsten i form av regionalt utvecklingsarbete

Planering

I utvecklingsarbetet uppger de flesta län/regioner att olika planer och dokument har skapats. De är på olika sätt förankrade i styr- och ledningsgrupper och ofta kopplade till politisk styrning.

Aktiviteter

Flera län påtalar att arbetet sker integrerat i de tre områdena, då medverkan från brukare – oavsett om det är barn eller vuxna – förutsätter inflytande och delaktighet, samt att det på ett systematiskt sätt krävs uppföljningar för att det ska fungera.

Länen uppger att satsningen har fått ett varmt mottagande och att den har varit efterfrågad.

Nedan följer exempel på olika aktiviteter som skett inom de tre områdena under 2013.

Barn och unga

- Införande av Ansvarsfördelningsverktyg, ett verktyg för att öka barn och ungas delaktighet från projektet Lyssna³.
- Delaktighetsmodellen; ett arbetssätt för att stärka brukares möjligheter till inflytande och medverkan i frågor som berör dem. Modellen beskriver ett arbetssätt som underlättar dialog mellan brukare och deras personal för att skapa ett konstruktivt och utvecklande samarbete.
- Utbildningsdag om kommunikation.
- Göra information mer tillgänglig genom lättlästa sidor.
- Delaktighet vid handläggning, prata med barnen.
- Gemensam handbok vid oro för barn.
- Planering av barnsamtalsutbildning.
- Samverkan med Föreningen utvecklingsstörda barn ungdomar och vuxna (FUB) i projektet Med delaktighet i sikte.
- Inspirationsdagar har genomförts i flera län.
- Olika workshops har genomförts.
- Konferens; Skola för alla.

---

³ Intresseföreningen för assistansberättigade bedriver detta utvecklingsprojekt som handlar om barns assistans.

- Dialogmöten.
- Dag om barnperspektiv i LSS-handläggning.
- Ledarskapscirkel.

Brukarmedverkan

- Delaktighetsmodellen. Fem län har på olika sätt arbetat med modellen, bland annat genom att utbilda vägledare. Andra har utbildat utbildare som i länet kan utbilda fler i modellen.
- Anpassa information till brukare på hemsidor med mera.
- Utbildning i samtalsmetodik.
- Studiecirkel; Ta din roll på jobbet.
- Kunskapsmessa.
- Dialogmöten.
- Anordnat en dag om personlig assistans och en om dagligt arbete, innehållande diskussioner om inflytande och delaktighet.
- Idéverkstad.
- Uppdragsutbildning 7,5 hp, en för enhetschefer och en för baspersonal. Innehåller kunskap om funktionsnedsättningar, värdegrund, samverkan och alternativ kommunikation.
- Tjänstedesign, om att utveckla den valda processen/det valda arbetssättet och skapa konkret resultat utifrån ett brukarperspektiv. I detta fall daglig verksamhet.
- Olika workshops.
- Utbildning i Supported Employment, en metod för att stödja personer till arbete.
- Föreläsning om ICF, en klassifikation om funktionstillstånd. Klassifikationens övergripande mål är att erbjuda en struktur och ett standardiserat språk för att beskriva funktionsförmåga och funktionshinder i relation till hälsa.
- Inspirationsdagar har genomförts i flera län.
- Utbildningsdag för personliga assistenter.
- Ledarskapscirkel.
- Pict-O-Stat; ett enkätverktyg som använder sig av Pictogramsymboler, fotografier och inspelat tal för att presentera

och förtydliga frågeställningar och svarsalternativ för personer med olika former av kognitiv funktionsnedsättning.

- Chefer ges handledning och stöd i utvärderingsverkstäder.
- Utvecklingsarbete med genomförandeplaner.
- Framtagande av brukarenkäter.

Systematisk uppföljning

- Uppföljning av insatser som beviljats enskilda personer med funktionsnedsättningar.
- Inventering av modeller.
- Pict-O-Stat.
- DUR, som står för dokumentation, utvärdering och resultat och som är en metod för att skapa en systematisk dokumentation för socialtjänsten.
- Tidiga tecken, ett kartläggningsinstrument för att upptäcka försämrade funktioner hos äldre personer med intellektuella funktionsnedsättningar. Uppföljningar har gjorts.
- Uppföljning av tidigare kartläggning över införandet av ny titulatur och kompetenskrav för medarbetare inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning.
- Kartläggning av hur en demensutredning går till.
- Arbete med genomförandeplaner inom daglig verksamhet.
- Utbildning i social dokumentation.
- Dokumentationsgranskning.
- Granskning av biståndsenhetens beslut.
- Arbete med att finna former för att mappa över frågor och kvalitetsfaktorer i enkätverktyget Pict-O-Stat till ICF:s definitioner.

I planeringen av arbetet med systematisk uppföljning har länen/regionerna ofta efterfrågat ett gemensamt handläggnings- och dokumentationssystem liknande Barns behov i centrum (BBIC), som används i BoU-satsningen. Flera av de regionala utvecklingsledarna har signalerat ett stort behov av ett verksamhetssystem som kan användas för att dokumentera på individnivå och där uppgifterna i sin tur går att aggregera på gruppnivå. Det skulle avsevärt förenkla arbetet med systematisk uppföljning.

Hur arbetet har införlivats i de regionala stödstrukturerna

Utvecklingsarbetet inom funktionshinderområdet ska bidra till att stärka och utveckla den regionala stödstrukturen.

I alla län har utvecklingsatsningen på olika sätt införlivats i stödstrukturen.

Utvecklingsledarna finns ofta placerade på FoU-enheter eller avdelningar med övriga regionala utvecklingsledare, exempelvis inom eHälsa, Bättre liv för sjuka äldre och Kunskap till praktik. Närhet till plattformsledare beskrivs i de allra flesta länen. Möten och rapportering/dialog sker i olika nätverk och beslutande organ.

Fortlöpande träffar med andra tjänstemän ger goda möjligheter till samverkan och gemensam omvärldsbevakning. Ofta är gemensamma träffar för utvecklingsledare och plattformsledare inplanerade i syfte att dela erfarenheter, lära av varandra och planera gemensamma strategier och aktiviteter.

I några län var verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning redan en del av stödstrukturen. Ett av länen uttrycker det på detta sätt: ”Satsningen är således en förstärkning av arbetet som pågår och som möjliggör att det kan ta fart, snarare än något nytt och bredvidliggande.”

I andra län var det ett nytt verksamhetsområde. Då har mer tid fått läggas på att införliva behoven och frågeställningarna på området i det pågående länsgemensamma utvecklingsarbetet.

I något län beskrivs problematik med personalomsättning. I några län har organisering i stödstrukturen och avveckling av FoU-enheter bidragit till att arbetet inte har kunnat integreras optimalt i stödstrukturen.

I de län där stödstrukturerna sedan tidigare hade funktionshinderfrågor integrerade i sin verksamhet eller där det pågick ett utvecklingsarbete i linje med målen i den aktuella satsningen, har arbetet på olika sätt

snabbare kommit igång. Olika nätverk har haft stor betydelse för möjligheterna att snabbt sätta igång med arbetet. Det har däremot dragit ut på tiden för län där rekrytering av ansvarig utvecklingsledare har tagit längre tid, eller där det av annan orsak inte har funnits möjlighet att förankra arbetssätt och aktiviteter i olika grupper med politiker och tjänstemän.

Hur arbetet har bemannats

I elva län finns utvecklingsledare som arbetar på heltid med utvecklingsarbetet. Dessa tjänster har främst tillsatts under hösten. Några har även från början haft andra uppgifter – vilka inte är relaterade till detta utvecklingsarbete – som har ingått i tjänsten. Flera uppger att det då har funnits planer på hur arbetsuppgifter ska fasas ut under året eller att det planeras för att uppgifter ska övergå till annan tjänsteman. Detta har varit ett sätt att snabbare komma igång med arbetet.

De övriga tio länen har tjänster från 10 procent till vanligtvis 50 procent. Något län har flera små deltidstjänster uppdelade på flera personer med olika uppdrag, till exempel forskningsledare, följeforskare, handledare och metodstödare. Alla län hade vid slutet av 2013 en person som ansvarar för utvecklingsarbetet och som har kontakt med den nationella samordnaren på SKL.

Flera län har uppgett bekymmer med rekrytering/bemanning bland annat på grund av osäkerhet vad gäller utvecklingsarbetets långsiktighet.

Nationell samordning

En nationell samordnare med ansvar för utvecklingsarbetet har arbetat på heltid från augusti 2013.

Ett nationellt nätverk har bildats. Två möten, båda i form av tvådagarskonferenser i Stockholm, skedde under hösten 2013. Deltagarna upplevde detta som mycket värdefullt. Att få information, utbyta erfarenheter, lära av varandra, diskutera och reflektera tillsammans upplevs som betydelsefullt för att leda arbetet framgångsrikt på hemmaplan.

Den gemensamma projektplatsen, Projectplace, har gett utvecklingsledarna en arena för kommunikation, stöd och utbyte av erfarenheter och dokument som positivt gynnar utvecklingsarbetet i länen

Intervjuer med regionala utvecklingsledare har genomförts av den nationella samordnaren via telefon eller personligt besök. Syftet har varit att lära känna varandra och gemensamt tala om förutsättningar, möjligheter och hinder för utvecklingsarbetet i länet.

Andra viktiga uppgifter har varit att omvärldsbevaka på området och att informera om satsningen till olika samhällsaktörer med kopplingar till området. Utöver detta sker även intern samordning av de pågående satsningarna och andra aktuella frågor på SKL som är kopplade till verksamhetsområdet.

Regionalt utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning

---

Delrapport om arbetet i län/regioner 2013

Under 2013 påbörjades ett utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet stöd till personer med funktionsnedsättning.

Den övergripande målsättningen är att de regionala stödstrukturerna ska stödja utvecklingen av evidensbaserad praktik inom verksamhetsområdet.

Aktiviteter har skett i syfte att stärka barn och ungas inflytande, brukarmedverkan och för att initiera, genomföra och utveckla systematisk uppföljning.

Denna rapport är en sammanställning av länens arbete under 2013.

Upplysningar om innehållet
Sirpa Niemi, sirpa.niemi@skl.se

© Sveriges Kommuner och Landsting, 2014
Text: Sirpa Niemi